

JULKINEN VALINTA HALLINNONTUTKIMUKSESSA

Ari Salminen

1. ALUKSI

Tämän kirjoituksen tarkoituksena on esitellä julkisen valinnan oppia yhtenä vähän tunnettuna hallintotieteellisenä lähestymistapana. Julkisen valinnan (public choice) keskustelu hallinnontutkimuksessa on alkanut vasta pari vuosikymmentä sitten. Viimeaikainen julkisen sektorin kehitys, julkisen talouden rahoitusongelmat, taloudellisten tehokkuuskriteerien soveltaminen julkiseen toimintaan ja joissain tapauksissa myös julkisen sektorin supistamistoimet ovt tuoneet laajempaan keskusteluun julkisen valinnan oppirakennelman keskeisiä premissejä. Tällöin on asetettu seuraavankaltaisia julkista sektoria koskevia kysymyksiä:

miksi julkinen sektori kasvaa ja miksi kasvu on nopeata,
onko julkisen sektorin kasvu kansalaisten vaatimusten ja toiveiden mukais-
ta vai suuntautuuko kehitys kansalaisia vastaan,
onko hallitusten toiminta kansanvaltaista vai onko ihmisiä johdettu har-
haan kiristämällä verotusta ja lisäämällä julkista kulutusta,
halutaanko todella sitä, mitä hallituspoliittisissa ohjelmissa esitetään vai
haluavatko ihmiset jotain sellaista, mikä on virallisten ja viranomaisten
muotoilemien pyrkimysten ulkopuolella tai niiden kanssa ristiriidassa,
elävätkö kansalaiset sellaisissa julkisen vallan luomissa harhakuviissa, joiden
mukaan julkinen talous olisi kunnossa, tehokasta ja jokaisen perimmäisten
etujen mukaista?

(Buchanan 1975; Buchanan 1977; Ostrom - Ostrom 1971).

Koska julkisen valinnan oppi on keskustelun aiheeksi melko heterogeeni-
nen, jatkossa rajaudutaan niihin julkisen valinnan teemoihin, joissa tarkastel-
laan erityisesti julkista hallintoa. Toinen varteenotettava raja-
us koskee tarkasteltavan valintaa: Kirjoituksessa pyritään erottamaan toisistaan julkisen
valinnan deskriptiiviset (analyttiset) ja normatiiviset ainekset. Eli esittelemään

toisaalta sitä, millaisena julkisen valinnan ajattelussa nähdään julkisen sektorin muutos sekä toisaalta sitä, millaisena julkisen valinnan edustajat haluaisivat nähdä julkisen sektorin roolin yhteiskunnassa ja taloudessa.

2. MÄÄRITELMÄ JA TAUSTA

Julkinen valinta määritellään taloudelliseksi opiksi, jonka tehtävänä on tutkia markkinatoiminnan ulkopuolista, voittoa tavoittelematonta päätöksentekoa eli yksinkertaisesti, tarkoituksena on soveltaa talousteoriaa politologiseen tutkimukseen. Taloudellinen ajattelu nojaa liberalismiin ideoihin ja taloudellisen liberalismiin perinteeseen, sen individualismia korostaviin tulkintoihin. Julkisen valinnan taustaoletuksissa korostetaan yksilöiden rationaalista käyttäytymistä ja yksilöiden jatkuvaa pyrkimystä erilaisten hyötyjen maksimointiin. Tämän mukaan ihmisten ensisijaisena pyrkimyksenä on heitä koskevien etujen hankkiminen. Lisäksi uskotaan, että ihmiset kykenevät eri tilanteissa strategiin valintoihin eli he kykenevät vapaasti valitsemaan oikean vaihtoehdon tarjoilla olevien vaihtoehtojen joukosta (Mueller 1976; Ostrom - Ostrom 1971).

Talouseliberalistisen, yksilöllisyyttä korostavan taustansa lisäksi julkisen valinnan oppi perustuu 1800-luvun puolenvälin jälkeen Yhdysvalloissa käytyyn valtiomuotokeskusteluun, johon osallistuivat Alexander Hamilton, James Madison ja Woodrow Wilson. Myöhemmin julkisen valinnan edustajat ovat kritisoineet Wilsonin luomaa byrokraattista keskittyneisyyttä symboloivaa hallintomallia. He ovat tarjonneet tilalle Hamiltonin ja Madisonin viitoittamaa, hajautettua, itsehallinnollisia piirteitä sisältävää valtio- ja hallintojärjestelmää.

Julkiseen valintaan kohdistuva uudempi hallintotieteellinen mielenkiinto palautuu 1960-luvun alkupuolelle, jolloin yhdysvaltalaiset taloustieteilijät ja politiikantutkijat pohtivat James Buchananin ja Gordon Tullockin johdolla v. 1963 seminaarissa markkinatoiminnan ulkopuolista päätöksentekoa otsikon 'Julkishallinnon nimettömiä oppisuuntia' alla. Myöhemmin julkisen valinta (public choice) vakiintui ajattelusuuntauksen yhteiseksi nimeksi.¹

Kun julkisen valinnan määrittelystä ja uudemmasta aiheesta koskevasta tutkimuksesta johdetaan aluksi julkisen valinnan teorian deskriptiiviset keskeisimmät elementit, päädytään seuraaviin kysymyksiin:

- ensinnäkin, mikä on kollektiivisuuden, kollektiivisten toimintamuotojen ja kollektiivihyödykkeiden rooli julkisen valinnan oppirakennelmassa,
- toiseksi, mikä on hallintotoiminnan ja julkisten organisaatioiden tehokkuutta koskevat kriteerit julkisen valinnan mittausten perusteella sekä
- kolmanneksi, miten julkinen valinta määrittelee perinteistä hallintokäsitystä.

tä korvaavan ns. demokraattisen hallinnon idean.

3. KOLLEKTIIVISUUS JA HYÖDYKKEET

Kollektiivisuutta ja kollektiivisia toimintamuotoja arvioidaan julkisen valinnan opissa yksilöiden organisaatiroolin mukaan, ts. mikä on yksilön etu ryhmässä ja miten se vaikuttaa ryhmäkäyttäytymiseen. Kollektiivisen toiminnan logiikkaa käsittelevässä työssään Olson pyrkii todistamaan sen, etteivät yksilöt vapaaehtoisesti järjestäydy suuriin yksiköihin, kuten organisaatioihin, ajamaan yhteistä tai julkista etua. Järjestäytyminen voisi toteutua vain äärimmäisten ehtojen vallitessa. He saisivat erittäin huomattavan taloudellisen korvauksen osallisuudestaan yhteisen edun puolesta tai heiltä otettaisiin verotuksen avulla kustannuksiin tarvittavat varat. Edellinen vaihtoehto on epätodennäköinen, jälkimmäiseen ei vapaaehtoisesti suostuta. Olsonin mukaan tästä seuraa, ettei yksilöllä ole erityistä kollektiiviroolia organisaatiossa. Lisäksi kiinnittyminen pieneen organisaatioon ajaa tehokkaimmin yksilön omaa etua (Olson 1965).

Kollektiivisuuden arviointi tulee esille myös kollektiivihyödykkeiden määrittelyn kohdalla. Määritelmissä sekä ryhmitellään kollektiivihyödykkeitä että eritellään niiden vaihtoehtoisia tuottamismuotoja (organisaatiomuotoja). Hyödykkeet luokitellaan neljään ryhmään toisaalta jaettavuuden ja toisaalta poissulkevuuden mukaan. Jaettavuudella tarkoitetaan yksinkertaisesti sitä, kuinka erilaisia hyödykkeitä käytetään – kollektiivisesti vai yksityisesti; poissulkevuus viittaa käyttäjärühmän tunnistamiseen – toimivassa poissulkevuudessa hyödykkeiden käyttäjät ovat selvästi osoitettavissa (Ostrom - Ostrom 1977; Savas 1977). Hyödykeryhmittely on seuraavankaltainen:

		Jaettavuus	
		Kyllä	Ei
Poissulkevuus	Kyllä	1. <i>Markkinahyödykkeet</i> – autot, kodinkoneet – henkilökohtaiset palvelukset – puhelin ja tele	2. <i>Osittain kollektiiviset hyödykkeet</i> – opetus, terveydenhuolto – joukkoliikenne – radio, tv – teatterit, kirjastot
	Ei	3. <i>Luonnonvarat</i> – vesi, mineraalit – luonnonvaraiset eläimet ja kasvit	4. <i>Puhtaat kollektiivihyödykkeet</i> – yleinen järjestys ja turvallisuus – maanpuolustus – oikeuslaitos

Hyödykeryhmittelyissä julkisen valinnan erittelykyky joutuu testattavaksi, kun tarkemmin kysytään sitä, mikä kunkin hyödykeryhmän spesifi sisältö on sekä mikä on julkisen sektorin ja markkinamekanismin vaikutus erilaisia palveluja ja tavaroita tuottaessa. Julkisen valinnan opin normatiivisuus, johon kiinnitetään jäljempänä huomiota, tulee heti esiin, kun julkisen valinnan edustajat edellyttävät tietentyypistä asemaa julkiselle sektorille sen päättäessä erilaisista hyödyistä ja jakaessa erilaisia hyötyjä kansalaisille.

Julkisen valinnan oppirakennelma pyrkii osoittamaan sen, millä tavalla palveluja ja tavaroita tuotetaan ja mikä on julkisen sektorin asema tässä toiminnassa. Vaihtoehtoja ja valintatapoja on monia: 1) julkinen hallinto tuottaa ja organisoii kaikki palvelut; 2) julkiset organisaatiot järjestävät keskenään palvelutoiminnan ostamalla tai vuokraamalla toisiltaan palveluja; 3) julkiset organisaatiot tekevät palvelusopimuksia yksityisen sektorin kanssa; 4) julkinen hallinto luovuttaa tuotantomonopolin yksityiselle yritykselle; 5) julkinen hallinto avustaa tuottajia; 6) julkisen vallan toimesta rohkaistaan tietentyypistä kulutusta antamalla avustuksia suoraan ko. kuluttajille; 7) kuluttaja itse valitsee palvelut ja julkinen valta ei lainkaan puutu tuotantoprosessiin; 8) palvelutoiminta perustuu vapaaehtoistyöhön yksityisen toiminnan myötävaikutuksella; 9) jokainen yksilö itse tuottaa tarvitsemansa palvelut (Ostrom - Ostrom 1977; Savas 1982).

On ilmeistä, että hyödykkeiden jaottelu, sovellettuna julkisen hallinnon palveluja tuottaviin virastoihin ja laitoksiin, sekä hyödykkeiden tuottamisen vaihtoehdot eri organisaatiomuotoineen luovat yhden uuden tavan tutkia julkista hallintoa, sen eri hallinnonalojen tehtäviä ja tehtävien hoitoon tarvittavien organisoimismuotojen variaatioita.

4. TEHOKAS BYROKRATIA JA HALLINNON PALVELUTEHTÄVÄ

Tehokkuuskriteerit julkisen valinnan deskriptiossa ovat taloudellisen tehokkuuden eli taloudellisuuden kriteerejä. Huomiota ei kiinnitetä julkisen hallinnon tuloksellisuuteen eli siihen, kuinka tavoitteet on saavutettu. Taloudellisuus (resurssien suhde kustannuksiin) jakautuu eksternaalisiin, ulkoisiin kustannuksiin ja sisäisiin eli päätöksenteon aiheuttamiin kustannuksiin. Edelliset ovat pienimmillään, kun kaikki organisaation jäsenet ovat päättämässä. Sitävastoin jälkimmäiset ovat pienimmillään, kun yksi henkilö organisaatiossa päättää muiden puolesta.

Hallinnon taloudelliseen tehokkuuteen kiinnittää huomiota julkisen valinnan teoreetikoista erityisesti Niskanen, joka esittää uudenlaista byrokratian selitysmallia virastojen ja muiden julkisten organisaatioiden taloudellista

käyttäytymistä koskevien mittausten avulla. Niskanen tutkii virastojen palvelujen tarjontaa ja tarjontaan kuuluvia elementtejä. Taloushallinnollisen analyysin kautta Niskanen pyrkii todistamaan, että tiettyyn annettuun kysyntään suhteutettuna julkisten virastojen tulo- ja menoarviot ovat yleensä liian suuria. Budjettien kasvattaminen, johon hallintovirkamiehet innokkaasti osallistuvat, ei alkuunkaan maksimoi tehokkuutta hallintotoiminnassa eikä varsinkaan hallinnon palvelutoiminnassa. Budjeteilla on taipumusta jatkuvasti kasvaa, koska tehokkuutta ei ole kyetty maksimoimaan. Myöskään budjettien koko ei suhteudu todelliseen kysyntään. Julkisten palvelujen tehottomuus ja ylitarjonta ovat lisäksi riippuvaisia julkisen hallinnon henkilöstön motivaatio- ja palkkaustasosta (Niskanen 1971; Niskanen 1980; ks. Niskasen mallia koskevaa keskustelua Borcharding 1977 (ed.)). Lisäksi hallinnossa toimivien asema tulkitaan siten, että ns. byrokraattien katsotaan kasvattavan hallintokoneistossa omaa osuuttaan ja vahvistavan taloudellista perustaansa. Julkisen valinnan logiikan mukaan byrokraattisuus kasvaa suurissa julkisissa organisaatioissa enemmän kuin pienissä yksityisissä organisaatioissa. Nimenomaan hallintovirkamiehet tavoittelevat pääsääntöisesti omia etujaan enemmän kuin organisaatioidensa yleisiä etuja (Tullock 1970).

Edellä lyhyesti mainittuun vallan hajauttamisperiaatteeseen, siihen liittyviin organisaatiojärjestelyihin ja taloudelliseen tehokkuuteen perustuu julkisen valinnan formuloima demokraattinen hallintomalli. Esim. Ostromin mukaan wilsonilais-byrokraattisen hallintokäsityksen korvaava demokraattinen hallinto edellyttää vallankäytön jakamista ja kontrollia. Demokraattisuus edellyttää vallan hajauttamista ja itsehallinnollisten organisaatiomuotojen käyttämistä. Julkisen valinnan oppirakennelman mukaan näin mahdollisimman moni osallistuu julkisten asioiden hoitoon ja pääsee päättämään yhteisistä asioista. Yhden valtakeskuksen hierarkkinen järjestelmä ei ole myöskään tehokas. Hallinnon demokraattisuus lisääntyy, kun julkisten hyötyjen tuotantopäätökset tehdään useissa päätöksentekopisteissä ja palvelujen tuottamiseen käytetään erilaisia organisatorisia vaihtoehtoja (Ostrom 1974).

Kuvattaessa uutta hallintokäsitystä julkisen valinnan tarkastelussa ei ole kovin kestäväällä tavalla eikä loogisesti ratkaistu sitä, miten ja millä ehdoilla kansanvaltainen hallinto on samalla taloudellisesti tehokasta ja miten demokraattisuus ja taloudellinen tehokkuus ovat nivellettävissä yhteen. Samalla myös kansanvaltaisen ja tehokkaan hallintomallin ominaisuudet ja rakennepiirteet jäävät hieman epämääräisiksi ja eksaktin määrittelyn ulkopuolelle.

5. MILLAINEN JULKISEN HALLINNON PITÄISI OLLA?

Tarkasteltaessa julkisen hallinnon ilmiöitä julkisen valinnan teoriassa on myös selvästi normatiivinen puoli. Normatiivisuus paljastuu niissä väittämissä, joissa annetaan ohjeita siitä, kuinka yksilöiden, ryhmien ja järjestelmien pitäisi käyttäytyä. Suositukset koskevat julkisia palveluja, ts. millä hyödykeryhmien alueilla julkisen sektorin olisi suotavaa toimia; julkisten palvelujen organisointia, ts. mikä merkitys julkiselle hallinnolle tulisi antaa erilaisissa palveluorganisaatioissa sekä taloudellista tehokkuutta, ts. miten julkinen toiminta voisi olla säästäväisempää ja miten kilpailuperiaatetta voitaisiin soveltaa julkiseen hallintotoimintaan.

Kollektiivihyödykkeiden tapauksessa korostetaan sitä, ettei julkisen sektorin tulisi merkittävästi laajentua yksityisesti tuotettujen hyödykkeiden alueelle. Laajentuminen on erityisen arveluttavaa taloudellisen tehokkuuden näkökulmasta. Myöskään erilaisia tapoja tuottaa palveluja ja tavaroita ei pitäisi perustella julkisen sektorien keskeisen roolin kautta, vaan tavoitteena tulisi olla senkaltaiset palvelutuotannon vaihtoehdot, joissa yksityinen sektori ja yritykset ovat avainasemassa.

Julkisen vallinnan opin esityksissä ovat kaikki kaikessa taloudellista tehokkuutta koskevat hallintouudistukset. Taloudellinen 'järki' tulisi sisällyttää myös markkinavoimien ulkopuolella olevaan päätöksentekoon. 'Järki' muodostuisi juuri siitä, että julkisella sektorilla kilpailtaisiin palvelutuotannosta ja taloudellisesti tehokkaasta toiminnasta sekä julkisten virastojen että julkisten virastojen ja yksityisen sektorin organisaatoiden kesken (Ostrom - Ostrom 1977).

Niskasen suositusten mukaan virastojen kilpailu on täysin luonnollinen ehto byrokratialle. Kilpailuperiaatteen siirtäminen julkisiin palveluihin merkitsee sitä, että julkiset organisaatiot kilpailevat keskenään samoilla tuoteryhmillä ja tehokkuuden lisäämiseksi byrokratiassa sovelletaan taloudellisia kiihottimia. Lisäksi palvelujen tarjontaan käytetään yhä enemmän yksityisiä tuotanto-organisaatioita. Niskasella on keskeisenä tavoitteena hallinnon optimikoon määrittäminen, mikä merkitsee asiallisesti nykyisissä oloissa hallinnon koon pienentämistä. Mitä pienempi hallintobyrokratia, sitä paremmat mahdollisuudet tehokkuuden ja hallinnon responsiivisuuden lisäämiseen sekä byrokratian kontrolloitavuuden kehittämiseen (Niskanen 1971 ja Niskanen 1980).

Äärimmilleen viety tehokkuustavoite pistää silmään julkisen valinnan keskustelussa mm. Spanninin hallintosuosituksista. Hänen mukaansa hallinnon tuotokset tulisi 'oikealla' tavalla hinnoitella ja erilaisille julkisen vallan toimille olisi määriteltävä optimitilaajuus, koska poliittinen päätöksenteko liioittelee

säännöllisesti julkisen hallinnon kokoa. Vaihtoehtoisten palvelujen tarjonta tulisi perustua vaihtoehtojen paremmuudesta käytyyn kilpailuun. Spann edellyttää palvelurakenteen muuttamista siten, että kansalaisiin luodaan suoria tietokanavia heidän palveluita koskevien mielipiteittensä esiinsaamiseksi. Kirjoittajan käsityksen mukaan vain markkinavoimat lisäävät tehokkuutta. Siksi yksityinen toiminta saa aikaan säästämistä ja on kaikkiaan halvempaa, koska kustannusten minimointi ei ole julkisten organisaatioiden huomion keskipisteenä (Spann 1977; ks. myös Spann 1977a).

Julkisen valinnan oppirakennelman ääri-individualismia edustavat suositukset suuntautuvat itse asiassa suoraan julkisen sektorin toimintaa vastaan. Tällöin katsotaan, etteivät julkinen valta ja hallinto tarjoa kansalaisille mitään myönteistä. Julkiseen valintaan kuuluvan privatisointiopin mukaan vain täysin vapaat markkinat tuottavat suurimman mahdollisen hyödyn kansalaisille. Privatisoinnissa suositellaan julkisen sektorin rajojen takaisin vierittämistä, julkisen hallinnon yhteiskunnallisen roolin kertakaikkista supistamista, julkisen vallan monopolien purkamista ja hyvinvointiyhteiskunnan sosiaaliturvan pienentämistä.²

1980-luvulla monetaristista talouspolitiikkaa harjoittaneet konservatiiviset hallitukset Englannissa, Yhdysvalloissa, Japanissa ja Tanskassa ovat privatisoineet julkista sektoria vaikuttamalla eräiden julkisen valinnan suositusten mukaisesti valtion yhteiskunnalliseen rooliin ja talouspoliittisiin keinoihin sekä julkisen hallinnon merkitykseen. Yleisimmin ilmaistuna valtion toimintapiiristä on poistettu taloudellisesti tuottamattomia palveluja. Valtion tuki on poistettu myös kansainvälisessä taloudessa toimivilta yrityksiltä. Vapaata yrittäjyyttä on kaikin puolin rohkaistu ja julkista liiketoimintaa on vähennetty. Pyrkimyksenä on ollut kysynnän ja tarjonnan lain täysimittainen voimaansaattaminen liiketoiminnan alalla. Samalla kun kansalaisten edut ja rasitukset on radikaalilla tavalla uudelleenarvioitu ja -jaettu, ihmisten sosiaaliturvaa on purettu ja ns. valtiollista turvaa vahvistettu (poliisin ja armeijan resurssien lisääminen). Julkisen valinnan privatisointistrategia suosii lisäksi valinnanvapauden nimissä progressiivisen tuloverotuksen pienentämistä. Julkisen hallinnon liikakasvua on hillittävä pyrkimällä poistamaan alijäämäiset tulo- ja menoarviot julkisesta hallinnosta. Tällaiset budjetit johtavat 'väärään tietoisuuteen' julkisen sektorin todellisista kustannuksista.

Ilman enempää moraalista leimaamista on toki todettava, että julkisen valinnan privatisointistrategiat ovat käytännön sovellutuksina esim. Isossa-Britanniassa johtaneet raskaisiin hyvinvoinnin purkamistoimiin ja monien yksilöiden kohdalla epäonnistumisiin. Niiden ihmisten sosiaalisesta asemasta ei ole huolehdittu, jotka ovat eniten kärsineet joutumisesta yhteiskunnan tuen ulkopuolelle, työttömiksi, menettäneet ostovoimansa ja valinnanvapau-

tensa yms.

6. LOPUKSI

Mikä on julkisen valinnan merkitys hallintoajattelun uutena lähestymistapana? Vaikka oppirakennelmasta on erotettavissa deskriptiivinen ja analyttinen osa normatiivisesta teoriasta kaikki viittaa jossain määrin siihen, että julkisen valinnan oppiin jää hieman normatiivinen leima. Siihen sisältyvän tutkimuksen, eli useissa tapauksissa empiriaan nojaavien (laskenta)mallien kohteena on ensisijaisesti julkisen sektorin tehokkuus. Tämä ei sinänsä merkitse mitään negatiivista tai erityistä kritiikin kohtaa. Julkisen valinnan lähtöoletuksena on usein kuitenkin väite, että julkinen sektori on taloudellisesti tehottomampi kuin yksityinen sektori. Asiallisesti tutkimus suunnataankin silloin sen mittamiseen ja osoittamiseen, miten paljon tehottomampi julkinen hallinto on, ja mihin suuruusluokkaan (prosentuaalisesti tai muutoin) tehokkuuserot julkisen ja yksityisen sektorin välillä sijoittuvat.

Julkisen valinnan teorian hallintotieteellinen merkitys on silti suurimmillaan hallintotoiminnan sisäisen, taloudellisen tehokkuuden analyysissä; eli miten taloudellinen tehokkuus erilaisissa julkisissa organisaatioissa vaihtelee, mikä määrää organisaation sisäisillä tekijöillä selitettynä julkisen organisaation kasvun sekä miten yksilökeskeisestä selittämisestä lähtemällä ymmärretään organisaatioissa toimivien henkilöiden mahdollisuudet ja rajoitukset organisaatioiden päätöksenteossa ja muussa käyttäytymisessä. Tähän liittyy vielä kiistaton julkisen valinnan hallintotieteellinen kontribuutio sen osalta, miten perinteistä hallintokäsitystä korvaava demokraattinen hallinto voidaan suhteellisen analyttisesti määritellä ja antaa sille osittain uusi sisältö.

Tietyin varauksin voitaisiin löytää joitakin kohteita, joissa julkisen valinnan analyysi lisää julkista hallintoa koskevaa tietämystä: 1) Suurten byrokraattisten hallintokompleksien tehokkuus. Pyrkimyksenä on eritellä taloudelliseen tehottomuuteen liittyviä tekijöitä ja etsiä vaihtoehtoisia organisaatiomuotoja joidenkin julkisen sektorin hallinnonalojen järjestämiseksi pieniin organisaatioyksiköihin; 2) Tehokkuutta mittaavat mallit. Ulkoisten ja sisäisten kustannusten arviointi julkisissa palveluorganisaatioissa, esim. sairaaloissa; 3) Budjetoitikäytännöt. Tavoitteena on 'paljastaa' mekanismeja, jotka julkisen hallinnon sisällä aiheuttavat ylibudjetoitua, esimerkkinä virastokohtaiset tarkastelut ja budjettien kasvua selittävät tekijät hallinnollisilla kustannuksilla selitettynä; 4) Arviointikriteerit. Tarkoituksena on muodostaa taloudelliseen rationaliteettiin nojaavia arviointimalleja sen selvittämiseksi, mitä palveluja tulevaisuudessa ja julkisen tehtävärakenteen uudistumisen myötä tuotetaan

julkisella sektorilla ja mitä palveluja tuotetaan yksityisesti.

Julkisella valinnalla on tulevaisuudessa mahdollisuuksia muodostua merkittäväksikin vaihtoehdoksi joillekin perinteisille hallinnontutkimuksen lähestymistavoille. Kuitenkin oppirakennelman on käsittääkseni loitonnettava lähes pelkästään amerikkalaispainotteisesta hallintoideasta ja monipuolistuttava eurooppalaisen hallintoajattelun suuntaan. Samalla julkisen valinnan deskription on hyväksyttävä se lähtökohta, että yksilökeskeisyydestä ja yksilön primaarista organisaatioteoriasta (ja tavoitteenasettelusta) huolimatta yksilön toiminta kiistatta vaihtelee sen osalta, onko hänen toimintaympäristönsä julkisessa hallinnossa vai yksityisellä sektorilla, esim. yrityksessä.

VIITTEET

- Hallinnontutkimuksen kannalta tärkeimmät julkisen valinnan teoreetikot ovat Vincent Ostrom, Gordon Tullock, James Buchanan, Mancur Olson, Dennis Mueller ja William A. Niskanen.
Tässä kirjoituksessa lähtienä käytettyjen keskeisimpien julkisen valinnan teosten lisäksi oppisuuntaa koskevaa tutkimusmateriaalia on 1960-luvulta lähtien julkaistu seuraavissa yhdysvaltalaisissa ja eurooppalaisissa lehdissä: *Public Choice*, *American Economic Review*, *Quarterly Journal of Economics*, *Review of Economics and Statistics*, *Journal of Political Economy*, *Economic Journal*, *American Political Science Review*, *European Journal of Political Research*, *American Journal of Politics*, *Public Finance*, vrt. esim. Frey 1985.
- Julkisen valinnan näkökulmasta tehtyjä privatisoinnin sovellutuksia ja strategioita tarkastelen lähemmin vuodenvaihteessa ilmestyvässä teoksessani, Salminen 1985.

LÄHTEET

- Borcherding, Thomas E.: *Budgets and Bureaucrats: The Sources of Government Growth*, Duke University Press, Durham 1977.
- Buchanan, James M.: *Public Finance and Public Choice*. *National Tax Journal* 28 (1975): 4, s. 383–394.
- Buchanan, James M.: *Why does Government Grow?* Teoksessa Borcherding, Thomas E.: *Budgets and Bureaucrats*, Duke University Press, Durham 1977, s. 3–18.
- Frederickson, George H.: *The Lineage of New Public Administration*. *Administration and Society* 8 (1976): 2, s. 149–174.
- Frey, Bruno S.: *State and Prospect of Public Choice: A European View*. *Public Choice* 46 (1985): 2, 2. 141–163.
- Mueller, Dennis C.: *Public Choice: A Survey*. *Journal of Economic Literature* 14 (1976): s. 395–433.
- Niskanen, William A.: *Bureaucracy and Representative Government*, Aldine-Atherton Inc., Chicago - New York 1971.

- Niskanen, William A.: *Making Bureaucracies Work: Competition among Government Bureaus*, Carol H. Weiss and Allen H. Barton, Sage Publications, Beverly Hills - London 1980.
- Olson, Mancur: *The Logic of Collective Action: Public Goods and The Theory of Groups*, Harvard University Press, Cambridge Massachusetts 1965.
- Ostrom, Vincent: *The Intellectual Crisis in American Public Administration*, The University of Alabama Press, Alabama 1974.
- Ostrom, Vincent & Ostrom, Elionor: *Public Choice: A Different Approach to The Study of Public Administration*. *Public Administrative Review* 21 (1971): s. 203–216.
- Ostrom, Vincent & Ostrom, Elionor: *Public Goods and Public Choices*. Teoksessa Savas, E.S. : *Alternatives for Delivering Public Services. Towards Improved Performance*. Westview Press, Boulder, Colorado 1977, s. 7–44.
- Salminen, Ari: *Julkinen sektori markkinataloudessa – yksityistää vai yhteiskunnallistaa?* (käsikirjoitus jätetty kustantajalle), Vaasa 1985.
- Savas, E.S.: *Alternatives for Delivering Public Services: Toward Improved Performance*, Westview Press, Boulder, Colorado 1977.
- Savas, E.S.: *Privatizing The Public Sector: How to Shrink Government*, Chatham House Publishers, New Jersey 1982.
- Spann, Robert M.: *Public versus Private Provision of Government Services*. Teoksessa Borcharding, Thomas E.: *Budgets and Bureaucrats. The Sources of Government Growth*, Duke University Press, Durham 1977, s. 71–89.
- Spann, Robert M.: *Rates of Productivity Change and The Growth of The State and Local Governmental Expenditures*. Teoksessa Borcharding, Thomas E.: *Budgets and Bureaucrats. The Sources of Government Growth*, Duke University Press, Durham 1977, s. 100–129 (1977a).
- Tullock, Gordon: *Private Wants, Public Means. An Economic Analysis of The Desirable Scope of Government*, Basic Books Inc., New York 1970.